

Rozjímání nad aramejskou modlitbou Páně

Václav Loukota

VOLVOX GLOBATOR

Václav Loukota

© Václav Loukota, 2017
ISBN 978-80-7511-350-4 (pdf)

O modlitbě Otčenáš bylo již napsáno mnohé. Tato kniha si dává za cíl sestoupit k semitským pramenům této biblické modlitby a rozjímat nad ní v duchu mystické židovské tradice, která od nejstarších dob posvátné texty doprovází. Předem budíž řečeno, že tento druh rozjímání se nestaví do pozice jedinečnosti a výlučnosti. Kniha tedy nabízí pohled z jiného úhlu, ale netvrdí, že je to pohled jediné možný.

Text modlitby Páně, nad kterou se v knize přemýšlí, vychází z ranných překladů do aramejštiny - rukopisů *Sinaiticus* a *Curetonianus*, psaných v syrském písmu. Rukopisy časově předcházejí starověký syrský překlad *Pešita* z 5. století.

Do biblických textů lze nahlédnout srozumitelněji a hlouběji, vrátíme-li se k původnímu židovskému prostředí hebrejštiny a aramejštiny. Je to prostředí hluboké úcty k posvátným slovům, o nichž se věří, že byly zjeveny Mojžišovi na hoře Sinaj. Izrael nazývá tato zjevená slova výrazem *Tóra* (= *ukazatel životní cesty*). V Tóře není nic nedůležitého, každá maličkost má svůj význam. Příběhy, jednotlivá slova, číselné symboly i tvary písmen, to vše má původ v Bohu. Tóra je Izraelem vnímána jako zahrada Eden, ve které se Hospodin neustále prochází.

V Tóře má každá maličkost posvátný význam

Ježíšův vztah k Tóře

Ježíš je ve svém lidství pevně zakotvený v židovské kultuře i náboženství. Když mluví o Tóře, potvrzuje ji jako zjevení od Boha. Říká, že všechna písmena v Tóře, ba dokonce všechna znaménka v podobě nepatrných čárek, jsou posvátná a nesmí být opomenuta.

„Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko (jud) ani jediná čárka (chad) z Tóry, dokud se všechno nestane.“ (Mt 5,18)

אָמִין גִּיר אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּעֵדְמָא
 דִּנְעֵבְרוּן שְׂמִיא וְאַרְעָא יוֹד חֲדָא אִו חַד
 סְרְטָא לָא נְעֵבֵר מִן נְמוּסָא עֵדְמָא דְכָל
 נְהוּא .

Mt 5,18 ve čtvercovém písmu podle syrského překladu Pešita

Čtvercové písmo, ve kterém je psán citát z Pešity, se píše zprava doleva a v židovském prostředí se používalo pro zápis jak aramejštiny tak hebrejštiny. O směru psaní tohoto písma existuje krásný židovský příběh. Podle něho Bůh nejprve stvořil svět ve své pravé dlaní. Protože svět byl strnulý a nehybný, Bůh jej vymrštil ze své pravice. Tak vznikl pohyb a život. Letící svět, jemuž hrozil rozpad v prázdnotě, pak zachytila Boží levice. Od té chvíle svět spočívá v Boží levé dlaní, která je zárukou jeho existence. Jako tedy Bůh přesunul svět z pravé ruky do levé, směřuje židovské posvátné písmo zprava doleva.

V Matoušově evangeliu Ježíš nejprve mluví o písmenu *jud*, které je nejmenším abecedním znakem. Znak *judu* připomíná malý plamí-

nek a podle židovské tradice je to jiskra, kterou Bůh tvoří všechny věci.

5

Jud je nejmenším znakem aramejské (hebrejské) abecedy

Podíváme-li se na čtvercové písmo pozorněji, neujde nám, že malinkaté *jud* se skrývá v každém písmenu židovské abecedy. Jiskra *judu* je základem každého znaku.

Jiskřivé písmeno jud je obsaženo v každém písmenu židovské abecedy

Z malého *judu*, z nepatrné jiskry, jsou vykřesány plamínky všech abecedních znaků. Díky *judu* tak existují všechna písmena. *Jud* připomíná Boží stvořitelickou moc, která povolává všechny věci k existenci. V nitru všech věcí působí jiskra Boží lásky, proto věci existují. Nepatrné *jud* nesmí být vyškrtáno z posvátných textů, podobně jako nemůže být Boží láska odtržena od všeho stvoření.

Podle prastaré mystické tradice zjevuje každý znak svatého jazyka jakési trojjediné tajemství - znak má svůj tvar, číselnou hodnotu a zvuk. *Jud* zní jako české *j*, svým tvarem představuje jiskru a jeho číselná hodnota je *deset*. Desítka je dokonalou cifrou. Na začátku Tóry Bůh desetkrát promluví a svět je stvořen. Nenápadné *jud* je symbolem tvůrčí moci Boha. Připomíná nepatrné dítě v betlémských jeslích, které podle křesťanů stvořilo svět. Jméno toho dítěte začíná *judem* (Ješua), tak jako začíná *judem* vlastní jméno Boha (JHVH).

Jud nám říká, že všechno velké vyrůstá z malého. Nemáme přehlížet malé věci, mohly by být pro nás důležité. Také naše malosti a nemohoucnosti mohou být příležitostí k růstu. Bůh žehná malým věcem a sklání se k nim. Slovo *jud* znamená v překladu *žehnající ruku*. Posvátný text celé Tóry je utvořen z jiskřivých *judů*, z žehnajících rukou Boha. Kdykoliv Tóru s láskou čteme, Bůh nám žehná. Kolik něžných a hlubokých podnětů se skrývá v Ježíšově výroku o *judu*.

Ježíš dále mluví o čarce, která se v aramejštině řekne *chad*. Slovo *chad* můžeme přeložit jako *hudební značka*.

Biblický text se často v židovské liturgii zpíval, proto se k jednotlivým veršům přidávala malá znaménka (*chady*) pro zpěváka, aby věděl, kdy má jít hlasem dolů či nahoru. Můžeme přemýšlet o tom, že text Tóry není pouhou prózou, ale též písní, jejímž skladatelem je samotný Boží duch. Druhý verš na počátku bible mluví o duchu Božím *vznášejícím se nad temnou propastí*.

„A duch Boží se vznášel (*merachefet*) nad vodními hladinami.“ (Gn 1,2)

Hebrejské slovo *merachefet* se v tomto verši tradičně překládá jako *vznášel se* nebo *vanul*. Dá se však také přeložit jako *hrál na hudební nástroj*. Při tvoření světa se tedy hrála Boží melodie, která je stále tajemně přítomná ve slovech Tóry. Biblické slovo tak není určeno pouze intelektu, ale má se dotknout jako hudba lidského srdce. Tuto skutečnost nám stále připomínají *chady*, drobné hudební značky kolem židovských písmen.

„A duch Boží hrál (*merachefet*) nad vodními hladinami.“ (Gn 1,2)

אלהים מרחפת על-פני המים:

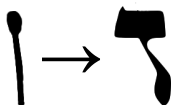
V hebrejském verši Gn 1,2 jsou používány znaky pro přízvuk a melodii

Ježišem zmíněné slovo *chad* lze však také přeložit jako *ozdobné znaménko*. Podle židovské tradice se v ručně psaných textech Tóry ozdobuje sedm abecedních znaků. Tyto ornamentální ozdoby se nazývají *taginy*, což znamená *roh* či *korunka*. Ozdobné korunky představují blízkost Boha a jeho slávu. Biblické svitky, které nemají *taginy*, jsou dokonce podle některých židovských učenců neplatné. Říká se, že pravidlo o psaní *taginů* sdělil Bůh Mojžíšovi na hoře Sinaj.

Taginy jsou ozdobné korunky nad sedmi hebrejskými písmeny

Znak korunky - úzká čárka s chocholkou - představuje písmeno *zajin* ve zjednodušené formě. *Zajin* je sedmým písmenem aramejské (hebrejské) abecedy, svým tvarem připomíná dýku a používá se k vyjádření číslovky *sedm*.

Korunka je zjednodušená podoba písmene zajin

Když si pozorně prohlédneme sedm (výše uvedených) písmen, na které se korunky píší, zjistíme, že každé z nich v sobě ukrývá písmeno *zajin*. Je to jakási hra sedmiček, hra *zajinů*, jedno *zajin* se klade na druhé, sedmička na sedmičku. Podle židovské symboliky znamená sedmička plnost života v pozemském světě. Korunky nám tedy sdělují, že v Tóře, v Božím slově, je ukrytý život ve své plnosti.

Tet je jedno ze sedmi ozdobovaných písmen obsahující znak zajinu

Tři malé *zajiny* na hlavě sedmi písmen vytvářejí podobu hebrejského písmene *šin*. Znak *šinu* symbolizuje harmonii světa. *Šin* je obrazem ohně, který sestává ze třech plamenů. Levý plamen představuje přísnost a soud, pravý plamen je soucitem a milosrdenstvím, prostřední plamen pak drží pravou i levou stranu v soudržnosti. Ze zkušenosti víme, že vůči některým lidem nevystačíme pouze se soucitnou tvář, ale musíme použít energické a přísné postupy, aby se věci konečně pohnuly z místa. Abychom rozlišili, kdy ukázat tvář přísnou a kdy za-

8 se něžnou, potřebujeme moudrost shora - tu připomíná onen prostřední plamen písmene *šin*.

Písmeno šin jako symbol harmonického ohně

Písmeno *šin* je spojováno se slovem *šechina*. Slovní kořen *š-ch-n* znamená *přebývání* či *dlení*. *Šechina* je přítomnost Boha v našem světě, ona vedla Izrael v podobě ohnivého a oblakového sloupu do zaslíbené země. Podle židovských učitelů *šechina* neustále přebývá v Tóře. Kdo ji s úctou čte, spočívá v Božím oblaku. V Tóře nemusíme nutně hledat nové myšlenky, stačí vnímat Boží blízkost.

Korunky na hlavách písmen, uspořádaných do malých *šinů*, nám připomínají, že nikdy nejsme sami. *Šechina*, oheň Boží lásky, nás stále provází.

Vidíme tedy, že nejmenší znaménka v hebrejském písmu mohou mít hluboký a krásný smysl. Ježíšův výrok o písmenku (*jud*) a čarce (*chad*) nesměřuje k nějaké tajné magické nauce, ale vyjadřuje velkou úctu k Tóře, o které se rozjímá dnem i nocí v rámci prastaré židovské tradice sahající až k Mojžíšovi. Židovskou kulturu a její duchovní bohatství nelze od Ježíše nikdy oddělit, jinak bychom opomíjeli jeho lidskou stránku.

S respektem k této skutečnosti se vydáme rozjímat o modlitbě Páně v aramejském znění. Smyslem nebude ztratit se v přehršli symbolů, ale vzájemně se povzbudit na cestě víry.

Čtenář, který by se chtěl nejprve dovědět něco více o aramejštině a starověkých písmech či nejstarších syrských rukopisech nového zákona (rukopisy *Curetonianus* a *Sinaiticus*), může nyní v této knize nalistovat stranu 63 a po přečtení příslušných pasáží z Dodatku o rukopisech necht' se vrátí zpět na toto místo.

Protože se budeme v našem rozjímaní setkávat se symbolikou aramejsko-židovských znaků, je užitečné (nikoliv však nezbytně nutné) mít k dispozici následující tabulky.

**Názvy, významy a číselné hodnoty čtvercových židovsko-
aramejských znaků:**

1 <i>alef</i>	2 <i>bet</i>	3 <i>gimel</i>	4 <i>dalet</i>	5 <i>he</i>	6 <i>waw</i>	7 <i>zajin</i>	8 <i>chet</i>
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח
<i>hlava býka</i>	<i>dům</i>	<i>vel- bloud</i>	<i>dveře</i>	<i>okno</i>	<i>há- ček</i>	<i>dýka</i>	<i>plot</i>

9 <i>tet</i>	10 <i>jud</i>	20 <i>kaf</i>	30 <i>lamed</i>	40 <i>mem</i>	50 <i>nun</i>	60 <i>sa- mech</i>	70 <i>ajin</i>
ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע
<i>záro- dek</i>	<i>ruka</i>	<i>dlaň</i>	<i>bodec</i>	<i>voda</i>	<i>ryba</i>	<i>had</i>	<i>oko</i>

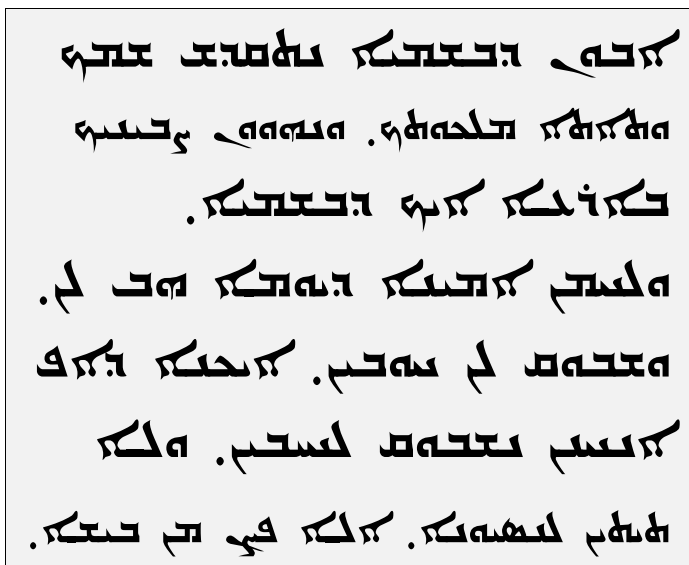
80 <i>pe</i>	90 <i>cade</i>	100 <i>kuf</i>	200 <i>reš</i>	300 <i>šin</i>	400 <i>tav</i>
פ	צ	ק	ר	ש	ת
<i>ústa</i>	<i>udi- ce</i>	<i>ucho jehly</i>	<i>hlava</i>	<i>zub</i>	<i>zna- mení</i>

Aramejský text modlitby Páně

Podívejme se nyní na aramejský text modlitby Otčenáš v syrském písmu *estrangelo*, jak jej zachovaly rukopisy *Curetonianus* a *Sinaiticus* ze 4. a 5. století. Na další stránce následuje text s výslovností a překladem, který plně zapadá do židovsko-křesťanské tradice a je velmi vzdálen překladům, které tuto tradici zcela ignorují.

Ať už je to s původem syrských evangelií jakkoliv, čteme zde text, který se řadí mezi nejstarší dochované verze nového zákona. Úryvek zachycuje jazyk samotného Ježíše a apoštolů.

Aramejský text modlitby Páně v syrském písmu estrangelo (Mt 6,9-13)